

Јасмина Столић,¹ Војнов Сања²

¹Висока школа струковних студија за васпитаче
„Михаило Палов”, Вршац, Србија

² Основна школа „1. октобар”, Ботош, Србија

¹ jaca.stolic@gmail.com, ² vojnovsanja@gmail.com

„РИТМОМ СРЦА” – МУЗИЧКО ИЗВОЂАШТВО ПРИПАДНИКА НАЦИОНАЛНИХ ЗАЈЕДНИЦА У ВОЈВОДИНИ

Сажетак

Богатство различитости које пружа војвођанска етничка разноликост представља инспирацију и основу овог рада. У њему су приказани видови и специфичности васпитно-образовног рада са ученицима који су припадници етничких заједница у северној покрајини наше земље. Рад се заснива, пре свега, на примерима практичног рада са ученицима који припадају националним мањинама Војводине, у циљу њихове социјалне инклузије. Циљ рада указује на различите приступе у практичном раду на извођењу и стварању музике са ученицима припадницима етничких заједница које живе на простору Војводине, делимично путем приказа примера добре праксе, пројекта названим „Ритмом срца” који се одвија у основној школи „1. октобар” у Ботошу. Пројекат је осмишљен и реализује се у циљу остваривања индивидуалног васпитног плана у раду са ученицима припадницима ромске националне заједнице, ради спречавања њиховог осипања. Представљен пројекат има за циљ да постигне одређени модус рада који би се могао применити и у раду са припадницима других етничких заједница. Допринос рада заснива се на приказивању скупа идејних решења за практичан рад и скроман допринос теоретским истраживањима на тему мултикултуралности и мултинационалности.

Кључне речи: националне заједнице у Војводини, васпитање и образовање, извођење и стварање музике

Увод

Неоспорна је тврдња да се на територији наше земље налази богатство етничке разноликости, а посебно је значајно истаћи подручје Војводине чија је главна карактеристика вишенационалност. Кључним елементима етничког идентитета сматрају се заједничка култура, језик, обичаји и друго. Идентитет подразумева осећање заједништва и због тога је потребно неговати га у заједништву. Аутори Драган Коковић и Жолт Лазар истичу да је према пописима из 2002. године у Војводини запажено преко 20

регистрованих нација и етничких група, што Војводину чини занимљивим и осетљивим мултиетничким друштвом (Коковић, Лазар, 2003). Због тога је веома важно радити на очувању националних, односно етничких идентитета, а систем образовања и васпитања, почевши од предшколских установа до високог образовања, пружа могућности правовременог утицаја и његовог развијања.

Пример добре праксе неговања културе ромске националне заједнице

Из Индије, преко Сирије, Роми су се доселили на Балкан и на просторе Панонске низије, у средњовековну Угарску. На овим просторима су у прошлости били познати под називом Цигани (Чинч, Столић, Маран, 2018). Покушаји да се регулише њихов статус запажени су за време владавине Марије Терезије (1740–1780), наредбама из 1761. и 1767. године, као и за владавине Јосифа II. С обзиром да је државна власт желела да их присили да раде поља и да плаћају порезе, били су познати и као „нови сељаци”. Бавили су се ковачким и кујунџијским радом, дрводељством, гатањем и врачањем, а касније су били познати као свирачи (Чинч, Столић, Маран, 2018: 26–28).

„На основу пописа из 2011. године, у Војводини је живео 42391 грађанин који се изјашњавао као Ром”, иако се верује да је њихов број знатно већи (због тога што се најчешће изјашњавају као припадници других народа) (Чинч, Столић, Маран, 2018: 27). Највећи број их живи у општинама Нова Црња, Беочин и Нови Кнежевац, као и у Новом Саду и Панчеву, али и у мањим насељима. Ромски језик се у ПА Војводини учи у више од 40 школа, а на Високој школи струковних студија за васпитаче „Михаило Палов” у Вршцу постоји група на ромском језику на којој се образују васпитачи за потребе предшколских установа које похађају ромска деца.

На Високој школи струковних студија за васпитаче „Михаило Палов” у Вршцу настава на ромском језику броји успешну девету годину, те ова школа, студентима ромске националности, пружа привилегије студирања на матерњем језику. Студенти ромске националности такође имају право праћења наставе на српском језику. Велике државне фондације обезбеђују стипендије и смештај у Дому ученика. Студенти, припадници ромске националности, активно учествују у културно-уметничком животу Високе школе учествујући на прославама као што су: Светски дан Рома, прославама и јубилејима у част покретања наставе ромског језика у другим институцијама, организацијом презентација поменутог смера на ромском језику у другим институцијама и средњим школама, организацијом предавања гостујућих професора који се баве изучавањем ромске културе, одржавањем активности и праксе на матерњем (ромском) језику и друго. Високу школу у Вршцу

успешно је завршио велики број студената ромске националности, а професори ових језика улажу велики труд у проширење поменутих профила. Можемо закључити да (будући) васпитачи, поменутог профила, представљају 'чуваре' њихове културе, подучавајући децу ромске националности на матерњем језику и пружајући могућност за очување националног идентитета сваке јединке.

Приказ пројекта „Ритмом срца”

Пројекат *Ритмом срца* је настао инспирисан радом ритмичке секције у оквиру другог циклуса основног образовања у основној школи „1. октобар” у Ботошу, крај Зрењанина. Како ову школу похађају ученици припадници српског народа и ромске националне заједнице, састав ритмичке секције је мешовит. Пројекат *Ритмом срца* настаје 2013. године, као идеја за јачањем социјалне инклузије Рома у школи и превенција њиховог осипања. Дугогодишња је пракса у овом селу, као и у многим другим, да се припадници ромске националне заједнице често селе у току године, те њихова деца не похађају редовно школу у Србији, као ни у иностранству. У складу са образовним системом Републике Србије, ученици не понављају разреде све до четвртог разреда основне школе, а уколико не присуствују настави током читаве школске године, по закону се 'преводе' у наредни разред, те се често дешава у пракси да ученици дођу до другог циклуса основног образовања функционално неписмени. У том случају, њима је веома тешко да прате наставни процес, као и да достигну одређени ниво знања, а врло често немају подршку у непосредној средини, па чак ни у породици. Како су припадници ромске националне заједнице изразито музикални, у основној школи „1. октобар” у војвођанском селу Ботош, они похађају ритмичку секцију у оквиру слободних активности под називом Хор и оркестар, као начин њихове друштвене инклузије у оквиру школе.

Иницијатива за покретање пројекта настаје 2013. године, оснивањем секције Хор и оркестар, насупрот дотадашње секције која је подразумевала само вокално извођење музике. Наредне, 2014. године, школа набавља музичке инструменте, превасходно ударачке (тарабуке, даире, звечке и друго) и овим поступком значајно доприноси опремљености музичког кабинета који је до тада, од музичких инструмената, поседовао електрични пијанино и гитару.

Фотографија 1. Изглед музичког кабинета

Фотографија 2. Музички инструменти који су коришћени у оквиру пројекта

Исте године почиње са радом ритмичка секција која окупља свега четири ученика, дечака, којима се касније прикључују још два. Од укупно шест ученика те године, три ученика су припадници ромске националне заједнице. Први наступ ова група ученика имала је у центру Зрењанина, на општинској манифестацији под називом „Европско село“.

Овај пројекат постоји на нивоу општине Зрењанин од 2011. године и у њему учествује већина зрењанинских школа. Идеја пројекта је представљање земаља Европске уније, на начин да свака школа добија задатак да представи једну земљу чланицу уније, на најбољи могући начин. Током три месеца, наставници и ученици, па и њихови родитељи израђују различите сувенире, праве плакате на којима приказују различите карактеристике одређене земље, кроз њене географске и историјске одлике, познате личности, националну кухињу, како би све то представили на вашару у оквиру завршне манифестације пројекта. У оквиру завршне манифестације, продају се припремљене рукотворине, тако да посетиоци имају утисак да су заиста били у посети свим тим земљама. Истовремено, на главној бини, одвијају се наступи у којима ученици свих школа учесника, кроз троминутни перформанс, на различите начине представљају 'своју' земљу (песмом, игром, глумом и друго). Ученици основне школе из Ботоша су се 2014. године представили изведбом ритмичког аранжмана за летонске народне мелодије.

Наредне, 2015. године секција се осипа услед одласка њених чланова на даље школовање у средњу школу, као и у иностранство. Те исте године, у оквиру претходно наведене манифестације, школу представљају три ученика (од тога два Рома), извођењем ритмичке подлоге за белгијску популарну песму из 2013. године, *Papaoutai*, извођача *Stromae*. У току 2016. године, секција добија доста нових чланова, па их укупно те године има осам, од чега су четири ученика припадници ромске националности. Ове године, први пут се секцији прикључују и девојчице. У току 2017. године, рад секције укључује шест ученика, поново само дечака (четири Рома). Они наступају у оквиру Дана школе са пројектом под називом *Поздрав њприроди*, у заједничком музицирању са школским хором и рецитаторима на српском и руском језику. Овај пројекат представља врхунац у раду ритмичке секције, иако је претходне године секција окупљала већи број ученика, у квалитативном смислу свој климакс добија управо на почетку школске 2017/2018. године. У овој школској години, по први пут наступају мање талентовани ученици, са скромнијим музичким предиспозицијама, који су својим радом и трудом заслужили да свирају са већ афирмисаним члановима школске секције. У дотадашњим пројектима, они су свирали оно што им је задато од стране наставника, а у пројекту *Поздрав њприроди* су имали прилику да делимично сами осмисле ритмичку деоницу, која у овом случају није представљала само подлогу некој мелодији, већ је самостално постојала. Сам пројекат се састојао од ритмичких интродукција, рецитовања песме *Бреза* на српском и руском језику и певања песама *Шума на киши* Дејана Деспића и народних песама *Киша љада*, *Њрава расџе* и *Наша годџа Боџа моџи*. Цео пројекат је осмишљен као призивање кише и њено појављивање, поздрављање природи (сунцу, земљи, трави и слично), у оквиру ког се, у ритмичкој деоници, јавља ситна киша, олуја, гром и грмљавина.

Percussion- little drum

Percussion- middle drum

Percussion- big drum

Perc.

Perc.

Perc.

p

Слика 1. Ритмички аранжман делимично осмишљен од стране ученика „Ситна киша“

Percussion- little drum

Percussion- middle drum

Percussion- big drum

Perc.

Perc.

Perc.

mp

f

Слика 2. Ритмички аранжман делимично осмишљен од стране ученика „Пљусак и гром“

Percussion- little drum

Percussion- middle drum

Percussion- big drum

Perc.

Perc.

Perc.

mp

f

accelerando

accelerando

accelerando

Слика 3. Ритмички аранжман делимично осмишљен од стране ученика „Пљусак и грмљавина“

Циљеви овог пројекта за будућност су повећање броја ученика у секцији, повећање броја наступа, укључивање девојчица у рад секције и оснивање школског Хора и оркестра у току наредних година (2018–2021). Оно што се јавља као основна препрека раду ове секције је чињеница да се сваке године њени чланови мењају, те је веома битно направити добру подлогу за рад, у смислу оспособљавања ученика седмог и осмог разреда за самосталнији и одговорнији рад. На тај начин ће млађи ученици (пети и шести разред) имати своје 'идоле', на које ће се моћи угледати и тежити ка бољем извођаштву. Наравно, услед већ поменутог осипања припадника ромске националне заједнице, у школској секцији су увек могући одласци кључних чланова, те се одговорност за њено функционисање мора расподелити равноправније, на све чланове. Може се приметити да је у протеклом периоду у свакој школској години био успешан рад школске секције па се може, помало претенциозно, очекивати да ће се и у наредне три године, колико је предвиђено за израду пројекта, успех наставити.

Закључак

Неговање културе различитости, уважавање обичаја других народа и народности и очување својих, представља задатак свих људи који живе у мешовитим срединама. У савременом добу, трајност фолклорног и културног стваралаштва једног народа може се очувати уколико се ради на препознавању њихове вредности, као и подстицању њихове употребе (нпр. изучавањем матерњег језика, упознавањем културе, музике, плеса, народних игара и слично). Припадници ромске националности имају богату традицију и културу, а музика представља значајан сегмент у њиховом животу. Кроз музичке активности, приказане у овом раду, развија се свест о значају школовања, упознавања и очувања њихове културе. С обзиром на то да су деца често носиоци културе једног народа, приказани су могући начини организације музичких активности у циљу укључивања припадника ромске националности у друштвени живот и спречавања њиховог осипања. Такође, приказима добре праксе, али и њиховом даљом организацијом, као и образовањем (будућих) васпитача на ромском језику, у будућности се може очекивати бољи друштвени положај припадника ове нације. Свакако, и очување културе и стваралаштва које су вековима надограђивали, те прилагођавали га времену, осећањима и друштвеним концептима.

Литература

Коковић, Драган, Лазар, Жолт (2003). Чиниоци неговања националног и културног идентитета у Војводини. *Социолошки преглед*, vol. XXXVII, no. 1–2, стр. 49–59. Приступљено: 10. 09. 2018: <http://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0085-6320/2003/0085-63200302049K.pdf>

Чинч, Еуђен, Столић, Јасмина, Маран Мирча (2018). *Војвођанска шарена јесмарица*. Вршац: Високе школа струковних студија за васпитаче „Михаило Палов” Вршац.

WITH THE RHYTHM OF THE HEART – MUSICAL PERFORMANCE OF THE MEMBERS OF NATIONAL COMMUNITIES IN VOJVODINA

The wealth of difference which is provided by the diversity of ethnicity in Vojvodina, represents the inspiration and foundation of this piece. Types and specifics of upbringing and education with students who are members of ethnic communities in the Northern province of our country are represented in this piece. Primarily, this paper is based on examples of practical work with students who belong to national minorities in Vojvodina, with the purpose of their social inclusion. The goal of this paper is to indicate different approaches in practical work regarding the performance and creation of music with students who are members of ethnic communities and who live on the territory of Vojvodina. This will be achieved partly through an example of good practice – a project named *Ritam srca* (The rhythm of the heart) that is held in the elementary school „October the 1st” in Botos. The project is designed and implemented with the goal of creating individually plans for the education of students who are members of the Roma national minority, with the purpose of prevention of their dispersal. This proposed project aims to achieve a certain mode of work that could be applied in educational processes with members of other ethnic communities. The contribution of this paper founded on the compilation of ideas for practical solutions for practical work and also represents a modest contribution to theoretical researches on the topic of multiculturalism and multinationalism.

Key words: national communities in Vojvodina, upbringing and education, performance and creation of music